

УДК 377.091.313:6

DOI 10.31652/2415-7872-2020-63-44-50

МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО КОЛЕДЖУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЇ

Т. Ю. Фадєєва

У статті розглядається метод проектів як ефективна освітня технологія, спрямована на розвиток творчих здібностей студентів, формування їх навичок самопрезентації, саморозвитку і самоосвіти, пізнавальної компетентності. Особлива увага звертається на нестандартний спосіб організації освітніх процесів через активні способи дій: планування, прогнозування, аналіз, синтез, спрямовані на реалізацію системно-діяльнісного підходу. Розкрито потенціал проектної діяльності як особливої форми навчальної роботи з погляду формування таких складових пізнавальної компетентності студентів, як самостійність мислення, ініціативність, відповідальність, пізнавальна мотивація. Проаналізовано методичні вимоги до організації проектної діяльності як спільної діяльності педагога і студентів, що спрямована на пошук вирішення пізнавальної проблеми, що дозволяє тим, що навчаються, набувати знань і вмінь у процесі планування і самостійного виконання певних практичних дій з подальшою презентацією свого продукту. Навчальний проект у статті охарактеризовано як форму методичної роботи, спрямовану на вивчення конкретного предметного розділу, теми з географії у торговельно-економічному коледжі. Акцентовано увагу на тому, що це спільна навчально-пізнавальна, творча або ігрова діяльність, в процесі якої відбувається самостійне освоєння студентами коледжу науково-практичних знань і ключових компетенцій. Результатом такої роботи є створення власного інтелектуального продукту. Розкрито функції, які виконує викладач під час реалізації проектної діяльності в коледжі: орієнтувальна, консультаційна, організаційна, контролююча. Результатом активної проектної діяльності студентів є набуття вмінь самостійного пошуку інформації, її аналізу, навичок навчальної і розумової діяльності, підвищення мотивації навчання й ефективності навчальної діяльності. В ході реалізації проектів студенти коледжу опановують практичні навички самостійного конструювання власних знань, орієнтування в інформаційному просторі, вчать самостійно приймати рішення.

Ключові слова: метод проектів, проективна діяльність, студенти коледжу, пізнавальна компетентність, вивчення географії.

THE METHOD OF PROJECTS AS MEANS OF FORMATION OF COGNITIVE COMPETENCE OF STUDENTS OF TRADE AND ECONOMIC COLLEGE IN THE PROCESS OF STUDYING GEOGRAPHY

T. Fadievieva

The article considers the method of projects as an effective educational technology aimed at the development of creative abilities of students, the formation of their skills of self-presentation, self-development and self-education, cognitive competence. Particular attention is paid to the non-standard way of organizing educational processes through active methods of action: planning, prognostication, analysis, synthesis, aimed at implementing a system-activity approach. The potential of project activity as a special form of educational work in terms of forming such components of students' cognitive competence as independence of thinking, initiative, responsibility, cognitive motivation is revealed. The article analyzes the methodological requirements for the organization of project activities as a common activity of a teacher and students, aimed at finding a solution to the cognitive problem that allows students to acquire knowledge and skills in planning and independent implementation of certain practical actions with subsequent presentation of their product. In the article the educational project is described as a form of methodical work aimed at studying a specific subject section, geography topics in the College of Trade and Economics. Emphasis is placed on the fact that this is a common educational, cognitive, creative or play activities, in the process of which students of the college independently develop scientific and practical knowledge and key competencies. The result of such work is the creation of their own intellectual product. The article states that the teacher in the implementation of project activities in the college performs orientation, advisory, organizing, controlling functions. The result of active project activity of students is the acquisition of skills of independent search of information, its analysis, skills of educational and mental activity, increase of motivation of training and efficiency of educational activity. During the implementation of projects, college students acquire practical skills of independent construction of their knowledge, orientation in the information space, and learn to make decisions independently.

Keywords: project method, project activity, college students, cognitive competence, study of geography.

Серед інноваційних методів навчання і виховання у системі професійної освіти особливе місце посідає метод проектів, що виник ще в двадцятих роках минулого століття в Сполучених Штатах Америки.

Значущість цього методу пояснюється нагальною потребою у підготовці студентів до проектної діяльності в умовах сучасного інформаційно насиченого суспільства, а також вимогами, сформульованими у Національній доктрині розвитку освіти в Україні у XXI столітті, де акцентовано увагу на необхідності навчання особистості самостійного набуття знань, вільного орієнтування в інформаційному просторі, формування відповідального ставлення до виконання навчальних завдань [10, с.2].

Сучасною тенденцією розвитку освітнього процесу в коледжах є пошук нових, більш ефективних методів або технологій навчання, спрямованих на розвиток пізнавальної активності, творчих здібностей студентів, формування у них навичок самопрезентації, саморозвитку і самоосвіти. Численними дослідженнями [2; 4; 5; 6; 7; 8; 9] було доведено, що ефективне вирішення цих завдань може забезпечити метод проектів як важливий компонент системи продуктивної освіти, нестандартний спосіб організації освітніх процесів (планування, прогнозування, організації, контролю, оцінювання).

У педагогічній і методичній літературі докладно проаналізовано сутність методу проектів і проектної діяльності студентів [2; 3; 4; 5; 11; 12; 13]. Проект розглядається як форма організації спільної діяльності педагога і студентів [2]; сукупність прийомів і дій у певній послідовності, спрямована на досягнення поставленої мети, вирішення проблем, значущих для тих, хто навчається, і оформлену у вигляді кінцевого продукту [3, с. 205]; розв'язання певної проблеми, що вимагає використання різноманітних методів та інтегрування знань і умінь з різних сфер науки, техніки і технології [1, с. 162]. Проектна діяльність визначається як особлива форма навчальної роботи, що сприяє вихованню самостійності, ініціативності, відповідальності, підвищенню мотивації і ефективності навчальної діяльності студентів [13].

Проект розуміється як: кінцевий продукт вирішення проблеми матеріального, соціального, морального, історичного або науково-дослідного характеру [5]; форма організації навчальних занять, що передбачає комплексний характер діяльності студентів для отримання певного результату за конкретний проміжок часу [6, с.13]; технологія проблемного навчання [12]; спосіб організації творчої діяльності [5]; спосіб досягнення дидактичної мети через детальну розробку проблеми, що повинна завершитися реальним, відчутним практичним результатом, оформленим певним чином [4].

Про метод проектів можна говорити як про освітню технологію, що містить сукупність інших методів навчання. Особливістю проектного методу як педагогічної технології є освітня мета, що спрямована не лише на інтеграцію наявних знань, але і на отримання нових через проектну діяльність, а також на освоєння нових способів діяльності в соціокультурному середовищі [11].

Незважаючи на різноманіття визначень проектного методу, всі автори вказують на обов'язкову наявність кінцевого продукту діяльності, який може виступати в найрізноманітніших формах і бути результатом як самостійної роботи, так і групової взаємодії студентів [2; 3; 4; 7; 9].

Таким чином, у сучасній педагогічній літературі метод проектів трактується як спільна діяльність педагога і студентів, спрямована на вирішення поставленої проблеми, що дозволяє тим, хто навчається, набувати знань і вмінь планування та самостійного виконання практичних дій з подальшою презентацією їх результатів.

Зазвичай метод проектів розглядається як засіб підвищення якості навчання та вдосконалення практичної підготовки студентів. Меншою мірою з'ясовані особливості його використання у процесі формування навчальних умінь і пізнавальної компетентності студентів.

Мета статті полягає у визначенні можливостей застосування методу проектів як засобу формування пізнавальної компетентності студентів торговельно-економічного коледжу в процесі вивчення географії.

Навчальний проект можна охарактеризувати як форму методичної роботи, спрямовану на вивчення конкретного предметного розділу, теми, події або явища. У педагогіці навчальний проект розглядається як спільна навчально-пізнавальна, творча або ігрова діяльність, що має спільну мету, реалізується завдяки методам, спрямованим на досягнення передбачуваного результату [3, с. 205]. Дослідники проектної діяльності студентів зазначають, що навчальний проект може бути реалізований індивідуально або групою виконавців, що дозволяє виявити пізнавальну компетентність, розв'язати проблему, значущу для оточення [13].

Навчальні проекти в умовах освітньої діяльності в торговельно-економічному коледжі – це цілеспрямовано організована науково-дослідна робота, що проводиться творчими колективами викладачів і студентів. У процесі такої роботи відбувається самостійне освоєння студентами науково-практичних знань як складової пізнавальної компетентності майбутніх фахівців. Організація проектної діяльності студентів у коледжі має на меті досягнення нових освітніх результатів: особистісних, представлених у цінностях, установках; метапредметних, що відображаються в комунікативних, регулятивних, пізнавальних навчальних діях; предметних, що знаходять відображення в знаннях, уміннях, навичках. Якщо за умов традиційної системи освіти студентові пропонувалися готові знання, то за допомогою проектної діяльності ті, що навчаються, самі здобувають знання, обирають джерела цих знань, формують цілі, завдання і самостійно здійснюють пошук вирішення проблеми, таким чином набуваючи пізнавальної компетентності.

Методично важливим є з'ясування зв'язку проектної діяльності і проекту, оскільки існують два

підходи до розуміння цих понять: 1) вони існують незалежно один від одного, їх не можна змішувати [5]; 2) проект і проектна діяльність існують у тісному зв'язку один з одним, виконання проекту складає проектну діяльність [6; 9; 11]. Ми вважаємо, що проект і проектна діяльність є взаємозамінними поняттями.

Проектна діяльність спрямована на досягнення певного результату, тобто основним критерієм проекту є досягнення запланованого результату. Дослідження – це творчий процес вивчення об'єкту або явища з певною метою, але спочатку з невідомим результатом. Дослідницька і проектна діяльності мають загальні і специфічні ознаки. До загальних ознак належать характеристики організаційно-управлінського характеру: цілепокладання, формулювання завдань, які необхідно вирішити, вибір засобів і методів, планування; оформлення результатів роботи відповідно до задуму проекту або цілей дослідження; представлення результатів. Освітнє значення цих видів діяльності відрізняється один від одного. У дослідницькій діяльності – це формування у студентів пізнавальної установки на те, що можна вивчати і досліджувати світ у тому вигляді, як він представлений; у разі проектної діяльності – це формування в студентів готовності ставитися до суспільства як до проекту, що створюється людством [6].

Проектна діяльність дозволяє педагогові сформувати педагогічну ситуацію, що має розвивальний характер. Ключовою можливістю проектної діяльності вважається формування: інформаційної компетентності студентів, що забезпечує успішність у сучасному інформаційному суспільстві; інноваційної компетентності як ознайомлення з новим досвідом і забезпечення на його основі прийняття відповідальних рішень на основі обробленої інформації; комунікативної компетентності, що дозволяє отримувати необхідну інформацію від інших людей, переконувати, впливати на ухвалення рішень на основі толерантного ставлення до цінностей та інтересів інших; самоосвітню компетентність як сукупність знань, умінь і досвіду роботи з самовдосконалення; пізнавальну компетентність, що відображається в активній творчій самостійній діяльності за умов прояву вмінь орієнтуватися в інформаційному просторі й самостійно конструювати свої знання [6]. Використання в освітній практиці навчального проекту допомагає вирішити низку проблем. По-перше, ця діяльність спрямована на результат, що може бути отриманий завдяки вирішенню тієї або іншої практичної або теоретично значущої проблеми. По-друге, студенти сприймають знання як особистісно-значущі в ситуації необхідності вирішення навчальної проблеми [4].

Розглядаючи застосування навчального проекту на заняттях з географії, можна констатувати, що різноманітність об'єктів і явищ, що вивчаються, забезпечує величезні можливості для розвитку пізнавальної компетентності студентів торговельно-економічного коледжу. Викладач за умов реалізації проектної діяльності на заняттях виконує орієнтувальну, консультативну, організаційну, контролюючу функції, студенти за цих умов займаються активною діяльністю, спрямованою на засвоєння предметних знань. Ефективність впровадження проектного методу обумовлена ретельною підготовчою роботою: організаційними зусиллями, методичною готовністю, ІКТ-компетентністю викладача. Але, не зважаючи на часові витрати, система роботи над проектом є перспективною, спрямовує педагога і студентів на досягнення кінцевого результату: самостійне набуття пізнавальних умінь, навичок навчальної і розумової діяльності, тобто формує дуже важливу сьогодні якість – пізнавальну компетентність. Організація діяльності при реалізації навчального проекту сприяє формуванню якостей, що складають особистісний компонент пізнавальної компетентності студентів: самостійності, ініціативності, креативності, відповідальності, працелюбності.

Розглянемо можливості різних типів навчальних проектів на заняттях з географії у торговельно-економічному коледжі.

Інформаційний проект: основною навчальною метою цього проекту є формування вмінь знаходити, обробляти інформацію. Ця діяльність сприяє розширенню кругозору студентів, розвитку їх пізнавальних здібностей, комунікативних якостей.

Практико-орієнтований проект: окрім усіх вищеперелічених функцій має прикладний характер.

Творчий проект: виконання його завдань сприяє розвитку творчих здібностей, ініціативності, дивергентного способу мислення.

Дослідницький проект: покликаний розвивати критичне мислення, пізнавальні вміння, актуалізувати наявні знання для отримання конкретного результату.

У навчанні географії метод проектів посідає особливе місце. Його суть полягає в самостійному освоєнні студентами коледжу навчального матеріалу з географії й отриманні конкретного результату у вигляді продукту діяльності. Він дозволяє наблизити навчальну діяльність до вирішення практичних завдань, що надає практичного спрямування освітньому процесу [2].

Реалізація навчального проекту сприяє формуванню вмінь, що виступають складовими пізнавальної компетентності: а) пізнавальних: студенти навчаються знаходити необхідну інформацію, визначати головне і другорядне в отриманих відомостях, порівнювати, аналізувати, класифікувати, узагальнювати; б) комунікативних: студенти набувають умінь формулювання власної думки, її аргументованого захисту;

умінь конструктивного вирішення конфліктних ситуацій; в) регулятивних: студенти вчаться коригувати власну діяльність, а також оволодівають уміннями співпраці, співтворчості в групі.

Навчальний проект на занятті з географії – один зі шляхів підвищення мотивації і ефективності навчальної діяльності, що має такі особливості: 1) цілі і завдання навчально-дослідницької і проектної діяльності студентів визначаються як особистісними, так і соціальними мотивами; 2) вирішення значущої проблеми, покладеної в основу проекту, моделює діяльність у певній предметній галузі; 3) навчально-дослідницька і проектна діяльність мають бути організовані так, щоб студенти змогли реалізувати свої потреби в спілкуванні з людьми, що володіють важливою і цікавою інформацією; 4) організація навчально-дослідницької і проектної роботи студентів забезпечується поєднанням різних видів пізнавальної діяльності; 5) результати проекту можуть бути отримані завдяки самостійній діяльності студентів: індивідуальній, парній, груповій, яку вони виконують упродовж певного відрізка часу; 6) підсумки проекту обов'язково мають бути представлені у вигляді звіту, доповіді, макету, відеопрезентації; 7) взаємодія педагога і студентів під час виконання проекту характеризується діалоговими стосунками, допомогою у координації зусиль, позитивним мікрокліматом [4; 7; 9].

Підсумком проектної і навчально-дослідницької діяльності в торговельно-економічному коледжі можна вважати не лише предметні результати, але й особистісний розвиток студентів, пізнання в сфері майбутньої професійної діяльності, формування вмінь роботи «в команді» і самостійно.

Типи проектів, що виконуються на заняттях з географії, розрізняються за *критеріями*: 1) за домінуючим у проекті методом або видом діяльності: дослідницькі, творчі, ігрові з визначенням ролей, інформаційні, практико-орієнтовані (прикладні) проекти; 2) за ознакою предметно-змістовної сфери: монопроекти, міжпредметні проекти; 3) за характером контактів: внутрішні (у коледжі), міські, регіональні, міжнародні; 4) за кількістю учасників проекту: індивідуальні, парні, групові; 5) за тривалістю проекту: короткострокові, середньої тривалості, довгострокові; 6) за результатами виконуваної діяльності: доповідь, реферат, альбом, збірка, каталог; макет, схема, план-карта; відеофільм; виставка [5].

Розглянемо *вимоги* до застосування методу проектів на заняттях з географії: 1) наявність значущої проблеми, завдання, що вимагає дослідницького пошуку для вирішення; 2) практична, теоретична значущість передбачуваних результатів; 3) індивідуальна, групова або парна діяльність студентів на занятті або в позааудиторний час; 4) структуризація, етапи діяльності, розподіл відповідальних доручень учасників проекту; 5) використання дослідницьких методів; 6) застосування презентаційних технологій [11; 12]. Навчальний проект як педагогічна технологія не передбачає точного копіювання дій, але вимагає дотримання логіки і принципів проектної діяльності.

Робота над проектом з географії складається з трьох етапів.

Перший етап – підготовчий – передбачає послідовні кроки з виконання завдання: визначення і аналіз проблеми дослідження; формулювання теми проекту; формулювання цілей і завдань дослідження; визначення способу вирішення проблеми; складання плану реалізації проекту; вибір джерел інформації, робота з джерелами географічної інформації, збір власного матеріалу, його аналіз і узагальнення; аналіз наявних ресурсів. Завданням викладача на цьому етапі є допомога студентам у постановці проблеми, обговорення з ними плану роботи; орієнтування в пошуку інформації.

Другий етап – практичний – складається з дій, спрямованих на реалізацію проекту. Його зміст можуть складати соціологічні опитування, зустрічі з компетентними фахівцями, аналіз матеріалів ЗМІ. На цьому етапі відбувається розробка шляхів вирішення проблеми; конкретизується план дій з реалізації завдань проекту; проводяться дослідження з визначеної проблеми. Важливим результатом практичного етапу є створення кінцевого продукту. Завданням педагога на другому етапі роботи студентів над проектом є надання рекомендацій щодо вибору раціональної форми для презентації результатів діяльності; консультації щодо оформлення роботи; контроль за строками та якістю виконання роботи.

Третій етап – презентаційний – кульмінацією якого є презентація студентами продукту навчального проекту, демонстрація його призначення, використання (якщо це передбачалося завданням). Вибір раціональної форми надання звіту унаочнює високий рівень готовності студентів до виконання навчальних проектів. Оскільки розробка і конструювання продукту відбувається в позааудиторний час, дуже важливим є публічне представлення звіту за результатами дослідження. Також для подальшого професійного й особистісного зростання майбутніх фахівців важливим процесом є рефлексія діяльності і результатів. Завданням викладача на третьому етапі проектної діяльності є узагальнення і резюмування результатів дослідження; оцінювання рівня знань студентів відповідно до теми проекту; оцінювання особистісних досягнень тих, хто навчається; підведення підсумків.

У процесі вивчення географії у торговельно-економічному коледжі з метою формування пізнавальної компетентності студентів можуть бути використані такі проекти:

1. *Дослідницькі проекти* передбачають чітке визначення предмета і методів дослідження. Проектна діяльність за цим напрямом присвячена вивченню географічних проблем, історико-культурних, соціаль-

них, екологічних аспектів географічних процесів. Ці навчальні проекти вимагають добре продуманої структури, чітко визначених цілей, актуальності, предмета дослідження, соціальної значущості, методів, у тому числі й експериментальних. Такі проекти мають структуру, наближену до наукових досліджень.

2. *Творчі проекти* розглядаються як самостійна підсумкова робота студентів, що унаочнює ступінь оволодіння знаннями з відповідного розділу або теми. Ці роботи спрямовані на створення картографічних моделей, макетів, графічних схем. Проектна діяльність цього напрямку не має чіткої структури, існує тільки загальний план дій, що конкретизується в процесі роботи. У кожному конкретному випадку необхідно продумати плановані результати і форми їх представлення (макет, газета, альбом, відеофільм, кросворд, стаття, презентація). Виконання такого проекту сприятиме розвитку творчих здібностей, ініціативності, логічного мислення, пізнавальних умінь, закріпленню практичних навичок.

3. *Ігрові проекти* спрямовані на передачу вражень, емоцій, що виникають під час вивчення природних явищ і географічних відкриттів. Структура цього проекту може залишатися відкритою до завершення роботи над проектом. Студенти можуть виконувати ролі, обумовлені характером і змістом проекту. Прикладом проектної діяльності можуть слугувати заняття, проведені у вигляді прес-конференції з питань навчальної теми або розділу, «суду» над проблемою або явищем, KBK, «круглого столу», гри, вікторини, квесту.

4. *Інформаційні проекти* спрямовані на пошук та збір інформації про об'єкт або явище, особливості якого аналізуються. Подальші кроки передбачають узагальнення і вибір форми представлення інформації. Навчальною метою цього виду проекту є формування вмінь знаходити, обробляти і представляти інформацію. Цей тип проекту можна застосовувати на заняттях з географії як під час ознайомчого етапу роботи над темою, так і на етапі узагальнення знань і контролю. Робота над інформаційними проектами дозволяє реалізувати творчий потенціал студентів, організувати співпрацю з педагогом й ініціативною групою. У цьому типі проектів формуються пізнавальна, предметна, інформаційна, комунікативна компетентності студента.

5. *Практико-орієнтовані проекти* – це експериментальна робота, що пов'язана зі спостереженнями, експериментально-вимірювальними роботами на місцевості. Ця проектна діяльність відрізняється чітко визначеним з самого початку роботи передбачуваним результатом діяльності його учасників, що орієнтований на інтереси тих, хто навчається. Такий проект вимагає добре продуманої структури діяльності на всіх етапах проектної роботи. Важливі і хід роботи, і обговорення, і коригування спільних результатів, і організація презентації отриманих результатів, і способи впровадження в практичну діяльність. Цей вид проекту сприяє розширенню кругозору, допомагає сформувати практичні вміння, пробуджує інтерес студентів до творчості. Практико-орієнтований проект передбачає реальний результат роботи, має прикладний характер. Прикладами цих проектів з географії можуть бути: оформлення виставки гірських порід для кабінету географії, проекти освоєння території, проекти зі створення нових об'єктів або маршрутів.

У сучасній освітній діяльності найчастіше зустрічаються проекти змішаного типу, з елементами дослідження і творчості студентів. У торговельно-економічному коледжі під час вивчення природничо-географічних предметів можуть бути використані інформаційні міні-проекти і короткострокові дослідницькі проекти. Короткострокові дослідницькі проекти ефективно використовуються під час проведення практичних і лабораторних робіт, а також за умов проведення занять у вигляді конференції, «круглого столу», дидактичної гри.

Проект може бути і практико-орієнтованим: озеленення території, суботник, очищення джерел. Розглянемо орієнтовний зміст проектної діяльності з географії в залежності від типу проекту.

У науково-пізнавальній сфері діяльності проект може передбачати вивчення географічних проблем, історико-культурних, соціальних, екологічних аспектів географії. Проекти можуть бути орієнтовані на дослідження екологічних проблем області, району, міста, селища; етнічні традиції району, області; соціальні проблеми району.

У практико-перетворювальній сфері діяльності проекти можуть бути спрямовані на створення картографічних моделей, географічних схем, проведення спостережень, експериментально-вимірювальні роботи на місцевості. Завданням проекту може бути окомірна зйомка місцевості; вимірювання пагорба і побудова горизонталей; створення плану місцевості в районі коледжу; опис природних комплексів місцевості.

У ціннісно-орієнтаційній сфері діяльності створення проектів стосується духовно-моральних проблем, цінностей людини. Студенти можуть присвятити свої пошуки вирішенню «вічних проблем»: «Природа і людство»; «Люди – гості чи господарі на планеті Земля?».

У комунікативній сфері діяльності проекти орієнтовані на вирішення проблем зв'язку, передачі інформації, розвиток комунікативної компетентності студентів. Проектування може охоплювати завдання, що стосуються планування побудов, що мають географічну цінність; створення проектів транспортної магістралі місцевості; презентації селища майбутнього; забезпечення презентаційних матеріалів, що

унаочнюють розділи або теми підручників.

У художньо-естетичній сфері діяльності цінність проектів може складати розкриття естетичних особливостей природи; емоцій, що виникають під час вивчення природних явищ, культурних, історичних подій, що стосуються географічних процесів. Особливістю цього типу проектів є можливість їх драматизації. Проекти можуть презентувати «туристичні стежки»; екскурсійні проекти; специфіку екскурсій, що відповідає різним порам року.

Під час організації навчальних проектів необхідно враховувати вікові і психологічні особливості студентів коледжу. Проблема, якій присвячена проектна діяльність або дослідження, повинна відповідати пізнавальним інтересам студентів і знаходитися в зоні їх найближчого розвитку. Значної уваги від педагога вимагає перший підготовчий (пошуково-аналітичний) етап проекту, коли реалізуються завдання організації процесу осмислення, цілеспрямованого набуття і застосування студентами знань, необхідних у тому або іншому проекті. Від викладача очікуються особливі вміння спрямовувати студентів на самостійну пошукову діяльність.

У процесі виконання проектною діяльністю найважливішим і складним етапом для студентів є постановка мети проектною діяльністю, тому допомога педагога потрібна саме на етапі визначення цілей і шляхів їх досягнення. Наступний крок роботи над проектом – вибір способів діяльності, що застосовуватимуться під час реалізації проекту. Ретельне виконання завдань підготовчого етапу є запорукою якісної реалізації практичного етапу проектною діяльністю і презентації її запланованого результату.

Важливими в методиці навчальних проектів є вимоги до проекту, з якими обов'язково необхідно ознайомити учасників проектною діяльністю:

- обмеження за часом і ресурсами: конкретні терміни реалізації (плани і графіки виконання робіт); конкретні кількість і якість ресурсів, необхідних для реалізації; конкретні вимірювані результати. Це характеристики проекту, що дозволяють контролювати хід його реалізації за чітко окресленими етапами;
- цілісність – загальний конкретний сенс проекту, що відповідає загальному задуму і передбачуваному результату проектною діяльністю;
- послідовність і логічна побудова частин роботи; цілі і завдання повинні впливати з поставленою проблеми, а також бути взаємопов'язані з ресурсами і планами;
- об'єктивність і обґрунтованість ідеї проекту повинна співпадати з проблемою і бути наслідком роботи над темою;
- компетентність авторів має бути адекватною проблематиці проекту, а також відображати вміння використання методів реалізації проекту;
- життєздатність відображає перспективи розвитку проекту, можливість його реалізації в інших умовах [11].

Методичну значущість мають питання оцінювання проектною діяльністю студентів. Критерії оцінювання можуть бути як запозиченими, так і розробленими спільно з тими, хто навчається. Прикладом можуть слугувати такі критерії: 1) наявність і правильність визначення цілей, завдань й актуальності дослідження; 2) точність, достовірність пропонованої в проекті інформації; 3) міра самостійності виконаної роботи; 4) оригінальність виконання роботи; 5) наявність кінцевого продукту; 6) оформлення і презентація звіту.

Для оцінювання роботи студентів розробляються критерії експертної оцінки. Також для кожного студента може бути розроблена індивідуальна картка, де кожен, хто захищає проект, може сам оцінити свою роботу і зрештою порівняти її з оцінкою педагога. Результатом або продуктом проектною діяльністю може бути: а) письмова робота: есе, реферат, аналітичні матеріали, оглядові матеріали, звіти про проведені дослідження, стендова доповідь; б) художня творча робота, представлена у вигляді інсценування, комп'ютерної анімації; в) макет або конструкторський виріб; г) звітні матеріали за проектом, що можуть містити як тексти, так і мультимедійні продукти. Захист проекту здійснюється в освітньому закладі на занятті або на звітній конференції.

Під час вивчення географії у торговельно-економічному коледжі доцільно використовувати проекти, що стосуються питань картографії. Студенти повинні вміти користуватися планами, картами, атласами. Виконання проектів з картографічної тематики дає змогу студентам у подальшому легко розбиратися в питаннях картографії, сприяє формуванню активного користувача картографічною інформацією.

Висновки. Таким чином, методичні особливості навчальних проектів з географії у торговельно-економічному коледжі полягають у доцільному виборі типу проекту і дотриманні структури роботи; чіткому виконанні вимог, що висуваються до навчального проекту; врахуванні вікових особливостей та інтересів студентів; створенні позитивного психологічного мікроклімату, що забезпечує продуктивну співпрацю викладача і студентів.

У результаті аналізу теоретичних і методичних джерел, а також сучасної освітньої практики ми дійшли висновку, що пізнавальна компетентність студентів, яка формується на заняттях з географії у процесі виконання проектів, складається з системи взаємопов'язаних компонентів: способів набуття знань,

що забезпечують інтелектуальний розвиток студентів; універсальних навчальних умінь, що входять до структури метапредметних результатів освоєння освітньої програми; умінь практичної діяльності, що обумовлюють можливість постановки пізнавальних завдань і пошук засобів їх вирішення; навичок пізнавальної рефлексії, завдяки яким відбувається оцінювання власних результатів і планування подальшої роботи. Освітні можливості навчальних проектів з географії полягають у формуванні в студентів пізнавальних умінь, активізації навчальної мотивації, розвитку особистісних якостей, що забезпечують високий рівень навченості. Методичними особливостями навчальних проектів з географії є: наявність проблеми, яку необхідно вирішити; мета діяльності, що реалізується; структура роботи над навчальним проектом; вимоги до роботи; вибір доцільної форми презентації продукту проектної діяльності; врахування вікових і психологічних особливостей студентів коледжу; наявність чітких критеріїв оцінки роботи.

Література

1. Галузяк В. М. Педагогіка: Навчальний посібник. 5-е вид., випр. і доп. / В. М. Галузяк, М.І. Сметанський, В.І. Шахов. – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – 400 с.
2. Герман О.І. Метод проектів у навчанні географії / О.І. Герман // Географія. – 2004. – №23 (27). – С. 5-10.
3. Гончаренко С.У. Метод проектів / С.У. Гончаренко // Український педагогічний словник. – К., 1997. – С. 205.
4. Довбиш Л.В. Метод проектів як спосіб підвищення якості та ефективності пізнавальної діяльності учнів на уроках географії / Л.В. Довбиш // Нива знань. – 2014. – №3. – С. 45-47.
5. Довгань Г.Д. Учнівські географічні проекти: з історії розвитку проектної діяльності / Г.Д. Довгань // Географія. – 2014. – №15 / 16. – С. 74-79.
6. Єрмаков І.Г. Компетентнісний потенціал сучасної освіти: проектно-технологічні засади / І.Г. Єрмаков // Сучасні технології в освіті / Академія педагогічних наук України; Держ. науково-педагогічна бібліотека України ім. В.О. Сухомлинського; Маріупольський гуманітарний університет. – К., 2005. – С. 5-27.
7. Захарченко О.І. Метод проектів / О.І.Захарченко // Завуч. – 2003. – №32 (182). – С. 15-18.
8. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: Метод. посіб. / Авт. уклад. О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: АПН, 2002. – 135 с.
9. Ісаєва Г.М. Метод проектів – ефективна технологія навчання учнів сучасної школи / Г.М. Ісаєва // Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати: Практико-орієнтований збірник / керів. авт. кол. С.М. Шевцова; наук. керів. і ред. І.Г. Єрмаков. – К.: Департамент, 2003. – С. 207-211.
10. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті. – К.: Шк. світ, 2001. – С.2.
11. Педагогічні технології : наука – практиці / О.І. Кульчицька, С.О. Сисоєва. Л.В. Цехмістер; За ред. С.О. Сисоєвої.- Вип. 1.- К.: ВШОЛ, 2002. – 280 с.
12. Пехота О.М. Освітні технології: навч.-метод. посіб. / О.М.Пехота – К.: А.С.К.. 2001. – 254 с.
13. Стадник О. Проектна діяльність учнів при вивченні географії / О. Стадник // Краєзнавство. Географія. Туризм. Шкільний світ. – 2012. – №9. – С. 12-15.

References

1. Haluziak V. M. Pedagogika: Navchalnyi posibnyk. 5-e vyd., vypr. i dop. / V. M. Haluziak, M.I. Smetanskyi, V.I. Shakhov. – Vinnytsia: TOV firma «Planer», 2012. – 400 s.
2. Herman O.I. Metod proektiv u navchanni heohrafiï / O.I. Herman // Heohrafiia. – 2004. – #23 (27). – S. 5-10.
3. Honcharenko S.U. Metod proektiv / S.U. Honcharenko // Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk. – K., 1997. – S. 205.
4. Dovbysh L.V. Metod proektiv yak sposib pidvyshchennia yakosti ta efektyvnosti piznavalnoi diialnosti uchniv na urokakh heohrafiï / L.V. Dovbysh // Nyva znan. – 2014. – #3. – S. 45-47.
5. Dovhan H.D. Uchnivski heohrafichni proekty: z istorii rozvytku proektnoi diialnosti / H.D. Dovhan // Heohrafiia. – 2014. – #15 / 16. – S. 74-79.
6. Yermakov I.H. Kompetentnisnyi potentsial suchasnoi osvity: proektno-tekhnohichni zasady / I.H. Yermakov // Suchasni tekhnolohii v osviti / Akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy; Derzh. naukovopedahohichna biblioteka Ukrainy im. V.O. Sukhomlynskoho; Mariupolskyi humanitarnyi universytet. – K., 2005. – S. 5-27.
7. Zakharchenko O.I. Metod proektiv / O.I.Zakharchenko // Zavuch. – 2003. – #32 (182). – S. 15-18.
8. Interaktyvni tekhnolohii navchannia: teoriia, praktyka, dosvid: Metod. posib. / Avt. uklad. O. Pometun, L. Pyrozhenko. – K.: APN, 2002. – 135 s.
9. Isaieva H.M. Metod proektiv – efektyvna tekhnolohiia navchannia uchniv suchasnoi shkoly / H.M. Isaieva // Metod proektiv: tradytsii, perspektyvy, zhyttievi rezultaty: Praktyko-zoriientovanyi zbirnyk / keriv. avt. kol. S.M. Shevtsova; nauk. keriv. i red. I.H. Yermakov. – K.: Departament, 2003. – S. 207-211.
10. Natsionalna doktryna rozvytku osvity Ukrainy u KhKhI stolitti. – K.: Shk. svit, 2001. – S.2.
11. Pedahohichni tekhnolohii : nauka – praktytsi / O.I. Kulchytska, S.O. Sysoieva. L.V. Tsekhmister; Za red. S.O. Sysoievoi.- Vyp. 1.- K.: VShOL, 2002. – 280 s.
12. Piekhota O.M. Osvitni tekhnolohii: navch.-metod. posib. / O.M.Piekhota – K.: A.S.K.. 2001. – 254 s.
13. Stadnyk O. Proektna diialnist uchniv pry vyvchenni heohrafiï / O. Stadnyk // Kraieznavstvo. Heohrafiia. Turyzm. Shkilnyi svit. – 2012. – #9. – S. 12-15.